

ДО ПИТАННЯ ПРО СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ У КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Статтю присвячено питанню створення здоров'язбережувального освітнього простору у класичному університеті як одному з ефективних шляхів залучення студентської молоді до здорового способу життя. У публікації визначено терміни «простір» і «освітній простір». Розкрито суть поняття здоров'язбережувального освітнього простору й виокремлено етапи його створення у класичному університеті.

Ключові слова: здоров'язбережувальний освітній простір, здоров'я, здоровий спосіб життя, класичний університет.

Статья посвящена вопросу создания здоровьесберегающего образовательного пространства в классическом университете как одном из эффективных путей привлечения студенческой молодежи к здоровому образу жизни. В публикации определены термины «пространство» и «образовательное пространство» и выделены этапы его создания в классическом университете.

Ключевые слова: здоровьесберегающее образовательное пространство, здоровье, здоровый образ жизни, классический университет.

The article focuses on a health-education space in the classical university as one of the most effective ways to attract students to a healthy lifestyle. The paper defined the terms "space" and "educational space" and marked the stages of its creation in a classical university.

Keywords: health-education space, health, healthy lifestyle, classical university.

Постановка проблеми. Залучення студентської молоді до здорового способу життя є актуальним завданням для кожного сучасного вищого навчального закладу, адже гарний стан здоров'я майбутніх фахівців є необхідною передумовою для успішного виконання ними своїх професійних обов'язків.

Одним з ефективних шляхів розв'язання цього завдання є створення здоров'язбережувального простору у ВНЗ. Оскільки класичні університети традиційно посідають ключове місце в системі підготовки майбутніх фахівців, це питання набуває для закладів освіти особливої гостроти, що підтверджує актуальність обраної проблеми.

Аналіз актуальних досліджень. Як свідчить аналіз наукової літератури, окремі аспекти окресленої проблеми висвітлювались у працях різних авторів. Так, формуванню здорового способу життя присвячені праці В. Бобрицької, М. Гриньової, В. Лободіної, Г. Малахової та інших науковців. Питання вдосконалення системи фізичного виховання особистості висвітлені в теоретичних доробках Ю. Бойчука, Ю. Васькова, Л. Волкова, Л. Сущенко, Б. Шияна та інших. Аналіз ефективних педагогічних засобів зміцнення здоров'я молоді представлений у працях таких авторів, як А. Волошин, Д. Головка, А. Зелінський, К. Телегуз та інші. Шляхи створення освітнього простору здоров'язбережувального характеру у вищому навчальному закладі визначено в дослідженнях Л. Єлькової, М. Гончаренко, С. Омельченко, Н. Полетаєвої, В. Шахненка та інших науковців. Однак, на підставі вивчення наукових праць з'ясовано, що порушена проблема вимагає подальшого дослідження.

Метою статті є висвітлення питання створення здоров'язбережувального освітнього простору в класичному університеті.

Виклад основного матеріалу. Як відзначають науковці, стан здоров'я населення є важливим показником не тільки якості медичних послуг, але й рівня сформованості в людини культури здоров'я й, зокрема, ставлення до нього. Очевидно, що навіть розвинена медицина не може позбавити людей всіх хвороб. А це значить, що охорона власного здоров'я є безпосереднім обов'язком кожної особистості, який неможливо перекласти на плечі навколишніх людей, що кожна особа має цілеспрямовано зберігати, зміцнювати й розвивати своє здоров'я [5].

Безумовно, провідну роль у формуванні культури здоров'я особистості відіграють заклади освіти різних типів. Чільне місце серед них посідають класичні університети, адже саме з їхніх стін у майбутньому виходять провідні фахівці для різних сфер життєдіяльності сучасного суспільства.

Однак формування культури здоров'я студентів не відбувається автоматично, що зумовлює доцільність цілеспрямованого створення з метою ефективного розв'язання цього питання відповідного здоров'язбережувального освітнього простору.

З'ясовано, що термін «простір» спочатку використовувався у працях з математики і фізики, а пізніше став широко застосовуватися й у публікаціях у галузі соціально-гуманітарних дисциплін: філософії, соціології, психології, педагогіки тощо. У найширшому значенні вченими під терміном «простір» розуміється певна множина об'єктів, між якими встановлені сталі відношення, зумовлені характером цих об'єктів, відстанню між ними й іншими параметрами. Слід також відзначити, що науковці у своїх працях визначають специфічні особливості різних видів простору: економічного, політичного, культурного, інформаційного, соціального, освітнього, виховного та ін. [2].

Безумовно, процес формування уявлень про простір у межах конкретного суспільства детермінований особливостями реального людського буття, особистісного розвитку членів суспільства, нормативною основою регуляції взаємодії між ними. І. Шендрік зауважує, що не соціум існує в просторі, а простір буття є формою існування соціуму. Отже, в категорії простору фіксується міра відповідності світу людини й людини світу, що актуалізує використання сьогодні просторових уявлень у сучасній освіті [9].

Аналіз наукової літератури свідчить, що дослідниками пропонуються різні визначення дефініції «простір». Так, Д. Григор'єв в основу свого бачення суті цього терміну поклав визначення, запропоноване фізиком Джеффрі Чу, який трактує простір як «динамічну мережу взаємопов'язаних подій». Причому Д. Чу конкретизує, що простір не є даністю, він виникає як результат накопичення так званих «м'яких» подій, тобто подій, що породжують не глобальні, а локальні зміни. Це прагнення визначити простір через подію знайшло своє підкріплення й у філософа М. Хайдеггера [2]. На думку Т. Кислинської, на сьогоднішньому етапі розвитку педагогічної науки поняття «простір» слід сприймати як описову метафору, бо простір не завжди можна спостерігати візуально [2].

Як з'ясовано, в інших працях поняття «простір» визначається авторами як:

- споглядання, уявлення, спостереження у зв'язку з соціальною життєдіяльністю людини (П. Бурдье, Б. Верлен, Е. Дюркгейм, Г. Зіммель, І. Кант, П. Сорокін, Дж. Тернер, П. Штомпка та інші);

- частина природного середовища, залученого в діяльність людей (М. Вебер, Е. Дюркгейм, Г. Зіммель, П. Сорокін, Т. Парсонс, В. Виноградський та інші);
- середовище, що породжується взаємодією людей між собою (Е. Гуссерль, М. Хайдеггер, К. Ясперс та інші);
- духовна складова частина життя людини в сенсі особистісно-смислового утворення (Л. Виготський, В. Зінченко, О. Леонтєв, О. Ухтомський, П. Флоренський та інші);
- еквівалент поняття соціального середовища (Б. Вульфов, В. Галяпін, В. Гуров, та інші);
- динамічна єдність суб'єктів освітнього процесу й системи їхніх стосунків (І. Меньшиков, Н. Пермякова, С. Сорокіна та інші);
- відкрита соціально-педагогічна система, здатна реагувати на зовнішні фактори, коли зберігається взаємозв'язок її організаційно-методичних структур (С. Омельченко) [3; 7; 9].

Особлива увага в контексті нашого дослідження приділялась вивченню наукової літератури, присвяченої дефініції «освітній простір», що, за висновками науковців, є сьогодні однією з недостатньо розроблених категорій педагогічної науки. Зокрема, щодо тлумачення цієї категорії науковцями пропонуються різні підходи. Так, у різних публікаціях підкреслюється, що освітній простір слід сприймати як:

- широкий прояв цінностей культури в різноманітних видах дитячої діяльності, що дозволяє виокремити «ігровий простір», «пізнавальний простір», «художній простір», «простір дитинства» тощо (О. Газман, І. Демакова, І. Іванов);
- стратегічна основа державної системи освіти, площина функціонування державних освітніх стандартів (М. Никандров, В. Полонський, В. Сериков);
- спосіб життєдіяльності школи, функціонування її освітньої системи (В. Караковський, Л. Новикова, А. Тубельський, Н. Щуркова);
- комунікація в умовах особистісно-орієнтованої освіти (Є. Бондаревська, С. Кульневич);

- результат спільної освітньої людської діяльності (простір освітній, виховний та інші) (І. Шендрик);
- відповідним чином організовані, структуровані, соціалізовані освітні середовища – медії, що виконують функції трансляції соціального й індивідуального досвіду, освоєння культури (А. Веряєв, І. Шалаєв);
- набір певним чином пов'язаних між собою умов, які можуть впливати на освіту людини (Т. Ключенко) [1; 8; 9].

Вивчаючи наукову літературу з визначеної проблеми, було зроблено висновок про те, що в контексті нашого дослідження під освітнім простором розуміється комплекс явищ, що поєднує в собі взаємодію і взаємовплив різних соціальних чинників, котрі діють на конкретній території. У спрощеному варіанті під освітнім простором мається на увазі територія, котра розглядається виключно з освітньої точки зору.

Як встановлено, освітній простір характеризується наявним обсягом освітніх послуг, потужністю й інтенсивністю освітньої інформації, освітньою інфраструктурою суспільства. Причому в кожному навчальному закладі складається свій освітній простір, специфіка якого зумовлена особливостями професійної підготовки майбутніх фахівців, існуючими у ВНЗ традиціями тощо.

У проведеному дослідженні особлива увага приділялась вивченню тих праць, у яких розкривалась суть здоров'язбережувального освітнього простору й висвітлювалися різні аспекти його створення в навчальному закладі. Докладно не зупиняючись на аналізі різних підходів до визначення зазначено поняття, відзначимо, що в даній статті ми приєднуємося до точки зору С. Омельченко, яка визначає здоров'язбережувальний освітній простір ВНЗ як сукупність економічних, соціально-політичних, психологічних, педагогічних, медичних, культурно-духовних умов самореалізації особистості в напрямку збереження, зміцнення індивідуального й суспільного здоров'я, формування здорового способу життя [5, с. 5; 6; 7].

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі аналізу наукової літератури і результатів практичної педагогічної діяльності у ВНЗ

зроблено висновок про те, що у процесі створення здоров'язбережувального освітнього простору в класичному університеті слід дотримуватися послідовності таких етапів:

- підготовчий;
- організаційно-змістовий;
- контроль-коригувальний.

Так, підготовчий етап у створенні зазначеного простору передбачає дотримання оптимальних для успішного проведення здоров'язбережувальної педагогічної роботи в класичному університеті санітарно-гігієнічних, матеріально-технічних, побутових умов. На другому етапі створення здоров'язбережувального освітнього простору передбачається забезпечення такої організації навчально-виховної роботи і її змістового наповнення, що сприяють зміцненню й подальшому розвитку здоров'я кожного студента, залучення його до здорового способу життя. На цьому етапі створення простору в класичному університеті мають гармонійно поєднуватися словесні, наочні і практичні методи роботи, що дозволяє забезпечити комплексний вплив на свідомість, емоційний стан і практичну поведінку студентів у сфері їхнього здоров'язбереження. На третьому етапі проводиться контроль-коригувальна робота, яка дозволяє своєчасно здійснювати оцінювання й контроль отриманих результатів навчально-виховної роботи, спрямованої на формування і розвиток здоров'я майбутніх фахівців, і у разі необхідності вносити відповідні корективи в педагогічну взаємодію.

Як підтверджують проміжні результати експериментальної роботи, створення здоров'язбережувального освітнього простору за визначеними вище етапами дійсно позитивно впливає на стан здоров'я студентів класичного університету. У процесі подальшого наукового пошуку планується продовжувати експериментальну роботу у визначеному напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демиденко О. Поликультурное образовательное пространство: понятие, структура. / О. Демиденко Режим доступа: <http://wwwconf.stavsu.ru/WordDocs/1242.doc>.

2. Караковский В. Воспитание? Воспитание... Воспитание! / В. Караковский, Л. Новикова, Н. Селиванова – М., 1996. – 160с.

3. Меньшиков И. Проектирование развития образовательного пространства. / И. Меньшиков, Н. Пермякова, С. Сорокина Режим доступа: <http://wwwspkurdyumov.narod.ru/62school2.htm>.

4. Новикова Л. Воспитательное пространство как открытая система. / Л. Новикова, М. Соколовский Режим доступа: <http://wwwecsoman.hse.ru/data/097/291/1218/013Novikova.pdf>.

5. Омельченко С. Валеонасичений здоров'язбережувальний освітній простір вищого навчального закладу: Науково-практична розробка / С. Омельченко – Слов'янськ: Вид. центр СДПУ, 2012. – 166 с.

6. Омельченко С. Педагогіка здоров'я: навч. посіб. / С. Омельченко. – Слов'янськ: Вид. центр СДПУ, 2009. – 205 с.

7. Омельченко С. Педагогіка здоров'я / С. Омельченко, В. Пристинський // збірник наукових праць II Всеукраїнської науково-практичної конференції // за загал. редакц. акад. Прокопенка І. Ф. – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2012. – С. 235–241.

8. Шалаев И. От образовательных сред к образовательному пространству: понятие, формирование, свойства. / И. Шалаев, А. Веряев // Педагог: наука, технология, практика. 1998. №4. – С. 3–13.

9. Шендрик И. Образовательное пространство субъекта и его проектирование / И. Шендрик. – М.: АПКИПРО, 2003. – 156 с.